NATHAN

— NUVELĂ —

de C. ARDELEANU

Nathan?... Nathan e croitor, îl cunoaște toată lumea; și dumneata și eu, și... toți, toți.

E bătrân, de optzeci de ani, are barba încâlcită, un smoc de păr ca bumbacul în creștetul capului și pe lângă urechi; fruntea mare lustruită și ochelarii pe nas, legați cu ață și cârpe. Toată ziua stă picior peste picior în fața mașinei de cusut, — la fereastră — și ține pe genunchi o haină sau un pantalon la care coase nasturi, sau pune vreun petec. Mâinile îi sunt slabe, degetele lungi nodoroase, și vinele groase, ca sforile, se împletesc pe sub pielea uscată, ca hârtia boțită.

În pieptul hainei, ace cu gămălie, iar pe după guler, firе de ață albă ca destrămături.

Șade în hanul Drăgănescului, într'o prăvălioară mică îmbâcsită cu cele câteva scaune, masa de lucru și manechinul cu pieptul de mucava ruptă. Pereții, în jumătatea de jos a încăperei pătați și măcinați de igrasie iar spre plafon, funinginea lămpei din mijloc, praful și țesutul păianjenilor, așezase un fel de tapet curios ce se împletea cu florile albastre ale zugrăvelei de altădată.

În tinerețe, și mai în urmă chiar, Nathan avea prăvălie pe calea Victoriei; era croitor de „clasa întâi". Toți boerii la el își făceau hainele, și pe vremea aceea, nu punea petece, ca azi, și nici nu era cine să ceară aceasta. Avea atelier cu zece lucrători și patru mașini, iar el, cu metrul pe după gât, abia de pridideа, de dimineață până seara, să ia măsura clienților, să le arate jurnale de modă și să supravegheze lucrul în atelier.

Un costum făcut la Nathan, era o minune: țesătura fină, croiala frumoasă, lucru solid, furnitură bună, ață de mătase; ca nicăeri în altă parte.

De câte ori punea mâna pe foarfecă, mulțumirea și încrederea în priceperea meșteșugului său, îl amețeau. În clipa aceea pentru Nathan, lumea se topea toată în țesătura, vărgată sau sadea, ce-i sta întinsă pe fața mesei, așa cum se topea el la sărutul Sabinei, în ziua Sâmbetei și a Duminicei, când se întâlneau, în casa cumnatului său Iosl.

Sabina și foarfeca cea mare erau scopul vieții lui, pentru acestea trăia. Știa bine că nici un croitor n'avea iubită ca a lui, și mai știa, că nici un altul nu mânuia foarfeca cu atâta pricepere, tăind țesătele cele mai scumpe, fără să lasă din măsură nici cât firul de ață. Croiala era măestria; apoi, le da în atelier, lucrătorilor, la cusut, și când venea ziua probei, nici n'apuca să pue haina pe client și, cu zâmbetul satisfacției, netezând-o, ca într'o mângâere, mulțumit până în adâncul sufletului, spunea:

— Turnată!... parcă e turnată; toată lumea are să știe că ai făcut-o la „Nathan"... și ce țesătă, ce țesătă!...

A fost odată...

Nici nu mai vroie să-și aducă aminte, aproape și uitase dacă a fost el, tată-su, sau vreun stăpân vechi cu care se identificase.

Mai bine de zece ani de când nu făcuse un costum nou, să tae țesătă așa ca altădată, să simtă fiorii plăcerei pe care îi dă țăcănitul foarfecei ce-și lovea urechile, tăind ca briciul, țesătă din care trebuia să facă îmbrăcăminte.

Trist, amărât, cârpea funduri de pantalon, înăde- mânecile hainelor, sau țesea marginea de jos a pantalonilor tociți, ca abia să-și poată ține zilele grele ale bătrâneților cerului în fața lumei, — alta decât aceea în mijlocul căreia trăise viața în trecut.

De câte ori vreun mușterii nou îi deschidea ușa, ținând subțioară un pachet înfășurat în hârtie, îi sticleau ochii de bucurie la gândul că poate îi aduce vreo comandă. Imediat însă ce pachetul se desfășura, îl lăsa nădușul ce până atunci parcă sta să-l sugrume. Vre-o pereche de pantaloni de cârpit, vreo haină de strâmtat sau de scurtat, și... atâta tot. Pritul lucrul, îl făcea și a doua, sau a treia zi, înainte de a primi banii, arătă, puricând petecul, felul deosebit al lucrului pe care îl făcuse, spuindu-i:

— Iacă... parcă e crescut de aci, dacă n'ar fi vărgat, sau de n'ar fi mai deschis sau mai închis, ai zice că nici nu e petec...

Și strângea hainele frumos, le punea mușteriului pe mână, ca altădată ucenicilor, și se apuca iar de lucru, și zilele treceau unele ca altele, petecind sărăcia lui și a altora.

De trei zile Nathan, nu mai avea nimic de reparat și cum viața trebuia să și-o câștige zi de zi, sta amărât privind pe fereastră în drum, la toți trecătorii, doar, doar de o pica vreo cârpeală.

Afară burnița mărunt ca în zilele de toamnă. Bătrânului i se făcu frig, își mai puse o haină pe spinare și singur, neauzit de nimeni, gândind la vremea de iarnă și la toate nevoile, se văeta, frângându-și mâinele:

— „Ai, ai!... ai..."

Peste drum agentul de la percepție țipa în ușa băcăniei lui Avrum, că are să vie cu toba.

Când l'a văzut Nathan, s'a tras la o parte din ușă, să nu-l vaze, deși știa bine că și pe el o să-l calce.

Rămăsese în urmă cu plata dărilor, și toată grija și tot necazul numai era altul decât ăsta: „Ce-o să-i zică, ce o să facă?" și prinse a tremura deabinelea. Picioarele i se mișcau și simțea cum îl lasă puterile. Șezu pe un scaun.

Agentul venea spre el. Ce să se facă? Se gândi să se vâre sub masă, și a încercat chiar, dar și-a adus aminte că ușa era deschisă, și când se ridică de jos, ca și cum ar fi fost căzut, agentul își tropăia picioarele de dușumea, scuturându-se de ploaie.

— Ce faci jupâne?...

Lui Nathan doar că nu-i venea să plângă, mințile parcă nu-i mai erau la loc; nici nu mai știa ce să-i spună, și prostit ca și cum o nenorocire mare se abătuse asupra capului său, abia îngăimând se rugă:

— Domnule perceptor... n'am...! Și își freca mâinile și se aplecase de mijloc, neștiind ce să spună, ce să facă, apoi, greu, abia trăgându-și sufletul urmă:

— Iacă, astăzi, nici n'am mâncat, n'am de lucru, vremea asta... Am să plătesc, plătesc până la un ban... Și ca să-l îmbuneze, căci știa că face gură mare, îi mai spuse:

— Te rog frumos, domnule perceptor, te rog pe bătrânețele mele, poate ai ceva de cârpit, poate de cusut... fac pentru dumneata de geaba, fără nici un ban; ești un om bun, ești bun... așa te rog...

— Bine, bine, asta-i altceva, răspunse agentul, e cam mult și... de, mă silesc și pe mine alții.

— Dacă dumneata vrei...

— Ascultă, pentrucă spuseși că ai vrea să-mi lucrezi ceva...

— Cum nu, pentru dumneata tot ce poftești...

— Dar nu degeaba, numai dacă știi, dacă te pricepi, că vezi dumneata... uite, am niște țesătă fină, scumpă, scumpă de tot; am cumpărat-o dela domnul șef, și lui i-a adus-o un prieten dela Londra, așa că vezi dumneata... și despachetă țesătă ce o ținuse sub braț.

Ochii lui Nathan se luminară. Fața i se însenină, și inima îi svâcnea cu atâta putere de parcă vroia să-i iasă. Încercă să vorbească, bolborosi ceva și se așeză pe un scaun respirând des și scurt, de parcă coborâse, în goana mare, o coastă.

— Ce ai?... îl întrebă agentul, ți-e rău, suferi de nădușf?...

— Da... nu... așa, câteodată numai... Iacă, mi-a trecut... Un costum întreg?... și se ridică pe picioare.

— Pantalon, vestă și haină... Însă numai dacă te pricepi, să nu cumva să-mi strici țesătă, să-ți bați joc de mine, că pe urmă... de, mă știi cine sunt.... Mai bine să-mi spui dinainte.

— Cum!... eu să nu mă pricep?... eu, Nathan?... Și luând țesătă în mâini începu să o întinză, să o pipăe, să o netezească, privind-o când de aproape, când de departe, ca un șlefuitor de pietre prețioase un briliant rar, apoi dădu din cap, privi în ochii agentului, și lipindu-și buzele, spuse:

— Bună țesătă!... dar știi bună... Așa țesătă nici nu se mai găsește, așa țesătă numai eu aveam... mătase nu altceva... la poftim... și întinse țesătă, netezind între degetele-i uscate, cuta postavului.

— Ei, și câte parale ai să-mi ei?...

— Câte parale?... Cât vei vrea dumneata, parcă o să ne cercetăm noi pentru asta; eu de dumneata am nevoe, dumneata de mine, nu. Și luând un metru începu să ea măsura, însemnând și vorbind ca pentru el:

— Treizeci și opt... douăzeci și cinci... șasezeci și trei... O să ai un costum... patruzeci și opt... cum n'ai avut niciodată, cum nu-ți face nici pe calea Victoriei... douăzeci și opt... douăzeci și șase, gata.

— Auzi-em eu că ești meșter.

— Hei, cine am fost eu!...

— Și când le am gata?

— Azi e Mercuri; Mercuri, Joi, Vineri... Pentru Joia viitoare.

— Dar le am?..

— Nathan nu spune minciună.

— Bine, să te vedem... și agentul ieși pe ușă.

Ultase bătrânul de toate necazurile. De zece ani, zece ani!... de când numai croise din lucată, de când numai făcuse o haină pe măsură, haină nouă! Și de bucuros ce era nici nu-și mai afla locul, se împedecă de scaune, le răsturnă, parcă era beat. Luă țesătă în mâini, se duse spre fereastră, o privi lung, apoi iar o așternu pe masă, aducându-și însă aminte că s'ar putea murdări, o înfășură din nou în hârtie și o puse sus, pe dulap, după ce mai întâi avu grijă să sufle praful.

Nu-i mai prindea mâna la nimic, ar întinse țesătă pe masă, și rămase cu ochii căscați, chibzuind, ca un arhitect în fața planurilor, măreața construcție, și înfășură din nou în hârtie și o puse iar sus, pe dulap.

— Nu!... mâine, mâine am să croesc și rămase locului cu ochii pierduți în gol, așa ca și cum s'ar fi adus aminte de ceva de seamă, apoi se îndreptă spre mașina de cusut, luă cârpa și stropitoarea de gaz și începu să ungă și să curețe mașina, încercând pe bucățele de cârpă tăietul. „Să fie gata, să nu-mi bat capul atunci..." Și ziua toată trecu, de parcă nici nu fusese.

În mintea lui Nathan, se înșiruia, ca altădată aceea, manechinele îmbrăcate în hainele ce așteptau clienții să vină.

A doua zi, dimineața, cu foarfeca în mână, croia...

În fața ochilor numai vedea nimic altceva, decât liniile cretei albastre cu cari însemnase, și tăișul fierului ce se închidea, înghițind, parcă, palmă cu palmă, țesătă tăiată din bucată, în tipare deosebite.

În clipa aceea Nathan, se simțea mai tânăr cu treizeci de ani. Ochii îi lăcrimau de bucurie și inima îi bătea când mai tare, când mai încet, după cum sta să gândească, mai mult sau mai puțin, la forma ce trebuea să o dea fiecărei bucățele de țesătă. Și totuși, nici odată, parcă ca atunci, nu isprăvise mai de grabă. Și îi părea rău lui Nathan, că nu avea cel puțin, trei sau patru costume să croească, să tae, să tae mereu...

Luă din nou fiecare petec în parte, și pe la colțuri, sau pe unde intrase sau eșise în afară de semn, țăcănea foarfeca tăind marginі subțiri, cât țesutul unui fir, ca apoi, plecându-și capul în dreapta, în stânga, sau sprijinindu-și-l în piept, să caute perfecția tăieturei.

A oprit ceiace îi trebuia pentru lucrul „sacoului", iar restul petec peste petec, prinse unele de altele cu ace, le înfășură, legându-le cu un șiret, și le puse la loc, ușor ca și cum ar fi umblat cu un glob de sticla ce se putea sparge.

Nu-i rămăsese nici un petecuț; bucata fusese atât cât a trebuit.

A pus fir în ac, a tras lângă el, aproape manechinul și picior peste picior — în fața mașinei — după ce își șterse cu colțul hainei sticla ochelarilor, începu să înseileze, pe margine, îmbinând bucată cu bucată, spatele și pieptul hainei...

Începuse să cânte, când deodată se opri din lucru; căută cu mâna, printre bucățile de țesătă ce-i stau în față și nu găsi. Îi lipsea pieptul din dreapta, se aplecă, se uită pe sub mașină, să nu fi căzut jos, însă nu află nimic decât cârpele cu cari șterse mașina. Înfipse acul în țesătă și lăsând lucrul se sculă și luă pachetul de pe dulap.

Fața i se făcu galbenă; ochii i se tămpiră de parcă sta să-și dea sufletul, și mâinile-i slabe, cu degetele lungi, nodoroase, tremurau nervoase în nerăbdare de a desface mai repede legătoarea croelilor puse deoparte.

Răscoli petec cu petec, să afle ce căuta, o dată, de două, de trei ori, însă bucata căutată nu era.

Luă din nou, una cu una, bucățelele, și le făcu pachete deosebite:

— Una... două... Vesta. Și o puse la un loc, apoi: — una, două, trei... trei, patru; mânecile, gulerul reverul... Le puse și pe acestea deoparte și continuă:

— Betelia: una, douăăă... Pantalonul: unu, doi...

În clipa ceea, ca o pânză cenușie i se așeză în fața ochilor; și ridică cel de al treilea crac de pantalon... Tăiase unul mai mult, stricase țesătă.

Ca din bureți storsi, lacrămile începură să curgă pe fața lui Nathan. Picioarele nu-i mai țineau, se sprijini cu amândouă mâinile de marginea mesei; inima îi svâcnea, lovind în oasele pieptului, ca ciocane în nicovală, și un nădușf greu, greu de-l făcu să-i iasă ochii din orbite, îl sugruma.

Puse mâna la gât, ca și cum ar fi vrut să înlăture, lațul care îl strângea. Degetele i se mișcau deasunda, până ce le încleștă în beregată, ca și cum ar fi vroit să o scoată...

Puterile îl lăsară, și cum era aplecat deasupra mesei, se îndoi de mijloc și căzu pe masă horcăind și murdărind cu bale și lacrămi, bucățile de țesătă din care trebuia să facă hainele domnului perceptor.

C. ARDELEANU

La vitrina librăriei

George Voevidca: Sonete. (Librăria Bucovinei)

C. Hamangiu: Proprietatea intelectuală. Dreptul de autor.

C. Hamangiu: Proprietatea literară și artistică în legislația românească. (Socec)

Maior G. Caracaș: Din sbuciumul captivității.

Maria C. Buțureanu: Nou sistem de educație pentru copii până la 7 ani. (Cartea Românească)

Alexandru Pop: Desbinarea în Biserica Românilor din Ardeal și Ungaria (1697—1701). (Cartea Românească)

Alexandru Vițianu: La fereastra mea cu gratii... (Notele unui prizonier). (Cernăuți)

Dr. Iosif Westfried: Enigma Morții (cu o prefață de dr. G. Marinescu). (Gutenberg)

Bibliografia: An. I, No. 7. (Publicație pentru comerțul de librărie).

Orizontul An. I, No. 1. Tot ce poate constitui preocuparea de elită a minții omenești: literatură sănătoasă, artă senină, chestiuni științifice filosofice și sociale pe înțelesul tuturor, sunt oglindite în paginile „Orizontului", menit a deschide orizonturi noui și luminoase.

La această rubrică publicăm toate volumele cari apar și ne sunt trimise, la redacție, de către autori, și casele de editură.

Asupra fiecăreia din lucrările trimise vor apărea pe rând recenziile cuvenite.

Numerile 1, 2, 3, 4 și 5 din „Adevărul Literar și Artistic" sunt complect epuizate.

Aducem aceasta la cunoștința cititorilor și depozitarilor noștri, pentru a le pune în vedere că nu se poate da curs cererilor lor.

Despărțirea

Amurguri suave și dragi dimineți
În cari am simțit cum câștig o iubire,
Rămâneți de-apururi o dulce-amintire —
Și tu ce-ai gonit dintr'un suflet tristeți,
Tu, înger cu mii de povești în privire,
Să nu plângi, să nu mă regreți.

Plutește copilă spre soare, căci eu
Pornesc înapoi să trăesc cu trecutul;
Eu văd un sfârșit, tu zărești începutul,
Deci uită-mă astăzi mai bine cu greu,
De cât mai târziu, când sosi-va minutul
Declinului din apogeu.

Să nu plângi iubito că ne despărțim,
Să n'ai nici o umbră de amărăciune —
Acum! Nu când dragostea noastră apune...
Când fapta ne doare, când încă iubim...
Acum! Înțelegi frumusețea, minune?...
Iubito, puternici să fim!...

H. BONCIU

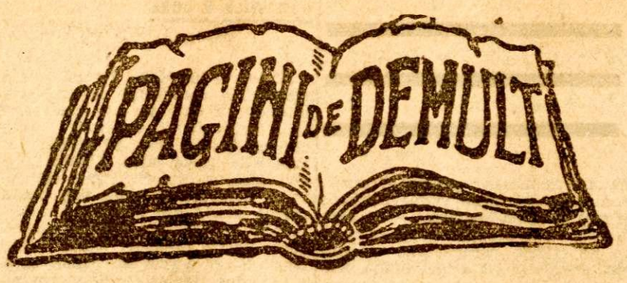

O poezie nemțească de V. Alexandri

În „Coșbuc la Vatra" d. Ioan Slavici reproduce prima parte din articolul lui Coșbuc intitulat: „O poesie nemțească de V. Alexandri".

Iată acum continuarea și sfârșitul acestui articol, al poetului nemuritoarelor *„Balade și Idile"*.

Era Vasile Alexandri. Stase poetul nostru câteva zile în München, la hotelul Grumme, și-a fost hărțuit de stăpânul hotelului, să-i scrie ceva în album. Scrise patru versuri. Le copiez întocmai:

Der Beafteak hier ist miserabel,
Der Wein ist aber vil amabel,
Erfrische nicht wohr und wie -
Ein Dichter aus die Roumanie.

„Ei vezi! Versul din urmă e al meu!" Acest vers scris de otelier, e: *gennant Herr V. Alexandri*".

Versurile sunt scrise cu litere latine. Versul al treilea nu e a lui Alexandri, așa cred eu. E prea corect scris. Se vede că poetul îi știa de undeva și l'a trântit aici, s'o potrivi nu s'o potrivi. Cuvântul *vil* din versul al doilea e șters cu o trăsătură de condeiu; de-asupra lui e scris de-o mână străină *sehr*, dar și acest cuvânt e șters și de-asupra lui e scris de-a treia mână *„recht"*.

Alături de versurile lui Alexandri sunt alte două versuri, un comentariu gramatical:

Du versthest nicht einmal das A. B. C.:
Wir schreiben vil mit einem-e *)

Iar mai jos, un adept al purismului în limba germană, a scris relativ la adjectivele amabel și miserabel, următoarele rânduri:

So'n Fabel
Mit amabel:
Miserabel.
Steck dir anderswo den Schnabel.
L. von Babel **)

Versul al patrulea e mojic de tot și de aceea bănuesc că l'a scris vr'un student, care-și permite toate glumele, după obiceiurile de pe acolo. Pe marginea din stânga a albumului e scris, referitor la *aus die* din versul al patrulea:

Mein liebster Herr Dichter,
Wir sagen deutsch aus der ***)

Aceste versuri au cel mai mult haz dintre toate comentariile: cuvântul *Dichter* (poet) e accentuat falș, pe silaba ultimă, ca se rimeze cu *der*: o batjocură fină, care mi aduse aminte de distihul poetului Fulda, cel ce-și bătea poc de Goethe și de Schiller, pentru că aceștia accentuau uneori falș ca să le iasă ritmul hexametrului:

In Weimar und Iena machen sie [Hexametere vie der:
Aber das Pentameter ist noch exce- [lenter.

Dar nici acest zeflemist cu Dichter, n'a scăpat teafăr. Sub aceste două versuri, sunt scrise alte cu cerneală roșie:

In diesem Falle, Herr,
Entweder die, noch der —
Ä daitscher Proffesähr ***)

Ei vezi, ce poeți..." zise băcanul meu. „Ei, dar acest domn era un băiat foarte de treabă; îi plăcea al dracului fetele și muzica (ein feiner Kerl; er liebte rasend die Musik und die Mädel).

De aici băcanul a început să facă teorii, să-mi spună ce e poesia și cum trebue făcută, și a început să-mi ție o conferință despre poeții lui favoriți.

Mai la urmă, când l'am rugat să-mi lase albumul să copiez versurile lui Alexandri mi-a zis:

„Ia spune-mi, ați și d-voastră Românii literatură? Ați poezie?"

„Nu!" i-am răspuns eu. „Noi ne ocupăm mai ales cu pictura. Avem pictori renumiți..."

„Ce dracu!" zise el. Calculasem bine. Cei din München toți sunt pictori, toți au o dragoste nebună pentru zugrăveli. Și auzi d-ta! Poporul „valah" să ocupă cu arta cea mai stimată de Bavarezi. „Ce dracu! Nici nu-mi închipuiam! Pictori renumiți... care mama-pădurii?"

„Las' tată, că mergem într'o zi în „Glasspalast" și vedem! zise Edgar, care știa că eu glumesc, căci vorbisem noi de pictura română mai înainte.

„Vreau să văd, vreau să văd! „Eu, auzi d-ta!... Nici nu 'mi închipuiam..."

Nu m'am întâlnit cu el cât am mai stat în München. Mă temeam să nu dau de rușine. În „Glasspalast" se expun de câți va ani în fie-care vară mii de tablouri: e o expoziție internațională. Toate națiunile sunt representate; până și Sârbii și Bulgarii, pe chiar și Turcii au câțiva pictori cari au expus tablouri. De Români nici vorbă. Singurii noi, dintre toate popoarele Europei, suntem necunoscuți pe-acolo.

Așa am găsit eu această a doua „poesie" nemțească a lui Alexandri. Cea dintâi ar fi cunoscuta declarație de amor, ce-o făcuse poetul unei germane care-l ruga să-i scrie în album:

So viel der Schwabe liebt die Bier
So viel und mehr viel lieb ich dir *)

Aceste versuri însă, la urmă, poate sunt numai inventate. Nu știu unde le-am citit și nu-mi aduc aminte dacă iscălea cine-va pentru autenticitatea lor.

G. COȘBUC

*) Tu nu pricepi nici măcar ce-i A. B. C., căci *vil* să scrie cu *e* (adică *viel*).

**) O poveste ca asta cu *amabel* e miserabilă. Bagă-ți ciocul (nasul) alt undeva. L. de Babel (adică L. de la Babilon).

***) Prea iubitul meu domn poet, noi zicem nemțește *aus der* (nu *aus die* cum scrisese Alexandri).

*) „In cazul acesta nici *die*, nici *der*. Un profesor german". Versul din urmă o scris în jargon ovreiesc.

Cronica teatrală

„Corectitudine profesională"

de N. TONITZA

Directorul marelui cotidian independent — *„La Conscience"* — e agitat.

Cronicarul artistic al gazetei a scris un foileton, în care — sub formă de fabulă — autorul ironizase violent „bas-bleu-ismul" femeei franceze moderne.

O doamnă din înalta societate, o doamnă care pictează, face versuri, scrie impresiuni și se află în strânse legături de prietenie și rudenie cu diriguitorii financiari și spirituali ai ziarului, — s'a trezit direct vizată în acel articol, și a cerut directorului satisfacție. Directorul a făgăduit doamnei o complectă reparație, — și a trimis cronicarului veste să treacă neapărat pe la redacție, între 6—7.

Sunt aproape orele opt — și cronicarul nu mai sosește. Deaceea directorul e nervos, fumează, fumează, și zadarnic încearcă să aștearnă primele rânduri pentru „fondul" de a doua-zi, al cărui titlu numai: — *„Corectitudine profesională"* — face o pată de șerpi convulzionați, în fruntea pătratului alb de hârtie.

Dar, însfârșit, ușa se deschise și cronicarul păși grăbit și senin, ca totdeauna. Directorul se sculă grav, și, din spatele biroului, măsură cu adâncă neîncredere pe redactorul său. Apoi începu, încet, rar, solemn — așa cum se pornește o cuvântare cu tâlc, la ceremoniile politice:

— „Cu o legitimă mâhnire trebue să-ți mărturisesc că ai tipărit, în numărul de eri, un foileton unde insulți, în chip nepermis, o doamnă..."

— „Insult o doamnă?..."

— „Da, domnul meu... o doamnă, pentru care noi avem cea mai desăvârșită stimă".

— „Și cine e doamna pe care am insultat-o?..."

— „M-me Bellethière..."

— „...M-me Bellethière... Bellethière... M-me Bellethière..." — și cronicarul își trudea creerul să descopere, în cutele intime ale materiei lui cenușii, numele acesta necunoscut. Apoi zise:

— „Nu cunosc pe M-me Bellethière. Deci n'am putut-o insulta. Căci nu se poate insulta, — cum nici nu poți dori și iubi, — cela ce îți este necunoscut..."

Directorul izbucni:

— „Negațiunea aceasta s'ar cădea să fie interpretată drept afirmarea lipsei d-tale de cavalerism. Noi avem toate indiciile sigure că ai ținut să jignești anume pe această doamnă..."

— „Care vă sunt indiciile sigure?..."

— „M-me Bellethière, — ca și *„bas-bleu-ul"* din foileton, — e o elegantă, face pictură, compune versuri și scrie caete cu impresiuni. Aceste aluzii — atât de transparente — nu ajung ele, să stabilească identitatea tipului ridiculizat de d-ta?..."

Cronicarul n'avu timp să răspundă, căci ușa se izbi cu zgomot de perete și o doamnă elegantă năvăli — vijelioasă — până la biroul directorului:

— „Într'un foileton al gazetei dv. de eri am fost insultată în chip grav. Deaceia vă rog, domnule director, — dar vă rog cu inzistență, — să faceți purificarea de rigoare redacției dv. și să eliminați pe cronicarul rău crescut!..."

Directorul — uluit — întrebă:

— „Care e numele dv., doamnă?"

— „M-me Sauvedieu..."

După câteva clipe de meditare, în care timp își tampona cu batista fruntea brobonată de sudoare, directorul întrebă iarăși:

— „Dv., doamnă, faceți pictură, compuneți versuri și scrieți caete cu impresiuni...?"

— „De bună seamă, domnul meu, — încă dela patrusprezece ani..."

— „Atunci, scumpă doamnă Sauvedieu vă fac rugămintea să'mi permiteți,—căci e la mijloc un „malentendu" regretabil, —... să'mi permiteți să nu iau o deciziune definitivă decât mâine dimineață, la orele zece, când îmi voi fi terminat toate investigațiile necesare..."

M-me Sauvedieu spintecă aerul cu ambele ei brațe și un țipet ascuțit, formidabil, ca desclețarea unei mitralii, sparse tăcerea camerei directoriale:

— „...Canalii...!"

M-me Sauvedieu se lăsă pe spate, ca un om lovit în inimă — și se prăbuși, ghem, pe fotoliul larg din coasta biroului.

Directorul și cronicarul, — palizi, cu mișcări stângace și pripite, — desfăcură corsajul d-nei Sauvedieu și o întinseră pe divanul din preajma căminului.

Doamna își pierduse respirația, pulsul ei încremenise și obrajii — asa de rumeni adineaori — se îmbrăcaseră în paloarea morții.

Directorul se repezi la telefonul de pe birou și apucând cu degete înfrigurate receptorul aparatului, încercă să cheme pe medicul gazetei.

O larmă surdă, iritantă, huia în vestibulul redacției. Directorul îl auzi totuși să anunțe pe medic.

Dar afară larma creștea mereu, puternică, largă, clocotitoare.

Un portar congestionat, deschise ușa în lături și, răstignindu-se îndărătnic în pervazul ei, țipă ca sărit din minți

— „Domnule Director, mai multe persoane vor să vă vorbească, imediat!!..."

Directorul înmărmuri ca în fața unei groaznice și fatale catastrofe. N'avu însă răgazul să vorbească; portarul fu izbit în brânci și un val de femei elegante năvăli în biurou, peste trupul nenorocitului.

Directorul și cronicarul — înspăimântați — se înghesuiră în spatele biroului. Mulțimea din vestibul împingea cu puteri fantastice. Spațiul rămas între biurou și colțul camerei plezmea de lume. Cei doi ziariști săriră pe biurou și, în picioare, deasupra potopului de pălării, de pene, de ace și umbrele, — își câștigară sângele rece. Directorul urlă:

— „Ce poftiți D-v?..."

O izbucnire infernală de vociferări ascuțite paralizară timpanele celor doi asaltați. Directorul se clătină. Cronicarul își aduse aminte de „browningul" lui, îl trase din buzunar și descărcă un glonte în plafonul camerei.

Sgomotul brutal al armei restabili — ca prin minune — liniștea. O liniște de sicriu.

Directorul își potrivi sacoul mototolit de înghesuială și strigă cu vocea lui de bas, răgușită:

— „Sunteți aici în massă. Ceea ce înseamnă că aveți de făcut o jalbă comună. Cea mai în vârstă dintre d-voastră să vorbească..."

Dar toată lumea tăcu.

Directorul repetă iarăși: „Cea mai în vârstă dintre d-voastră să vorbească!..."

Iarăși tăcere

Cronicarul avu atunci o bănuială, și șopti ceva în urechea tovarășului. Directorul se lumină. Apoi grăi:

— „Fiindcă eu sunt mai bătrân, lăsați-mă pe mine să vorbesc. E sigur, Doamnelor, că ați venit să cereți satisfacție pentru injuriile grosolane pe care unul din redactorii mei vi le-a adus în foiletonul său de ieri. Înainte de a vă face cunoscut hotărârea mea, permiteți cronicarului nostru — aci față — să se explice..."

Sute de ochi scăpărară cu ură sălbatică, de sub bordurile pălăriilor, spre chipul tânărului ziarist.

Cu „browningul" în mână, acesta vorbi:

— „Doamnele mele, am scris un foileton în care râdeam, — v'o mărturisesc: cu toată poftа, — de o femee care face pictură proastă, scrie versuri schioape și impresiuni neroade. Cine dintre d-voastră pictează prost?..

Nimeni?

Atunci, doamnelor, poate este cineva între d-voastră care comite versuri tot așa de schioape ca eroina din foiletonul meu?...

Nimeni??

Dar cine este aceia dintre d-voastră, care, cu fiecare impresiune, scrie o nouă nerozie?

Cum: nimeni... nimeni??

În cazul acesta, doamnele mele, suntem perfect înțeleși; n'am făcut, în articolul meu, nici o aluzie la D-voastră. Eroina mea era un „bas-bleu". D-voastră nu aveți nimic comun cu soiul acesta de femee, care, — să ne spovedim sincer, — compromite și nobila d-voastră activitate și frumosul d-voastră renume..."

În penele pălăriilor, în acele fantaisie, în umerele goale se simțea vibrând nu știu ce ușurare senină, paradisiacă.

Telefonul zbârnâi înfundat.

Directorul se așeză pe vine, deasupra biuroului, puse receptorul la ureche și ascultă.

Apoi zise:

— „Îmi permit să vă rog să evacuați camera, vestibulul și scările. Comit această gravă infracțiune la legile poliției fiindcă ne aflăm într'o clipă care poate fi fatală vieței unei doamne — iar medicul nu are pe unde să pătrundă..."

Și evacuarea începu...

Pe biurou, hârtiile directorului zăceau mototolite, sfâșiate, purtând pe ele pecețile de noroi ale celor patru tălpi gazetărești. Titlul „fondului" pentru a doua zi: *„Corectitudine profesională"* se mai lămurea încă, în fruntea sfertului de coloană, ca o dâră neagră de șerpi convulzionați — înotând în tină...

Când a sosit medicul, atunci deabea băgară în seamă că pe divan nu mai era nimeni.

Bolnava dispăruse...

N. TONITZA

Caietele unui inactual

Marți

Anul trecut, când anunțam publicului existența și tehnica teatru'ui „Le Vieux Colombier", nu bănuiam surpriza gazetelor noastre, descoperindu-l acum. Notorietatea teatrului stă în tehnica lui? Pentru costumele din „Noaptea Regilor" teatrul a adus anume din Anglia pe Duncan Grant, unul din cei mai de preț pictori. E selecțiunea lui în materie de teatru? Se joacă aproape permanent Molière și Shakespeare. E atitudinea lui în artă? Pentru Februarie, programele lui anunță ciclul Claudel. Și nu ajunge îndrăzneala asta ca să consacre o atitudine?

Soru-mea, eleva lui Jaques Copeau ctitorul și animatorul instituției, îmi trimite din Paris multe detalii și un program. Ce-mi trebue amănuntele? Ce-mi trebue programul? Îmi ajunge coperta lui și acest simplu motto, fără comentariu

— Allez-vous au théatre?
— Non, presque jamais!
— Du reste, moi non plus.
Citatul e iscălit de Mallarmé.

Miercuri

Nu trebuia să mă duc la „Hoții" lui Schiller!

Foiletez programul lui Copeau. Jos, o manșetă reproduce din jurnalul lui *Samuel-Pegys*, Esq 1661-1669, câteva păreri ale contemporanului, despre — despre cea mai delicioasă poemă din câte s'au scris.

11 Sept. 1661. Trecând prin Lincoln's Inn fields, am observat ce se juca la Operă, o piesă nouă, *Noaptea Regilor*, regele fiind de față. Asfel împotriva voiei și planurilor mele, am fost constrâns să intru, ceiace făcu pentru mine din piesă o corvadă, la care n'am avut nici o plăcere.

6 Ian. 1662-3. După masă am fost la duce și am văzut „Noaptea Regilor", jucată bine, deși piesa este [illegible] o legătură cu titlul și sărbătoarea zilei.

20 Ian. 1668-9. Am văzut „Noaptea Regilor, la ducele de York, așa cum a fost reluată; dar mi se pare că e una din cele mai slabe piese care s'au reprezentat vreodată".

Vineri

Soare bălan, soare bălan! Dacă fereastra mea ar da spre mare, ași sparge-o.

Ași voi gustul ei sărat.

Ași voi nemărginirea ei.

M'ași culca pe alge, dacă ar fi toamnă, la mare. M'ași culca pe fân și-mi dorm somnul unei, dacă ași fi la moșie. Soare bălan, e iarnă și singura plajă pe care ai putea să dormi, e aici, întinsă pe sofa, cu coatele sub bărbie. Ce femeie voiește să-și oiere genunchii, pentru somnul capului tău?

Am pus un scaun în curte să mă trăjesc la soarele târziu. Cine mi-a netezit narina cu miros de lucruri vechi, peste aruncat de un secol pe jos, sau poate esență din camerele de lemn, izolate în curte?

Vecinii mei — bag acum de seamă — și-au scos scaune în curte și se prăjesc la soarele târziu. M'au imitat ei pe mine? I-am imitat eu pe ei? O, sacră identitate a mamiferelor în fața maturii. Și copiii, uite, se joacă cu natura cât soarele le va prelungi ziua. Și sunt copaci în curte, — acuma văd — dar sunt tot atât de slabi ca mine.

Aș vrea să scriu versuri. Cui îi pasă dacă sunt proaste? Fericirea sau căldura, circulă în mine și apele ei noroioase se scurg undeva, afară din mine afară. Ce bună e ziua în care poți să nu gândești nimic!

Sâmbătă

M'am pus să scriu despre centenarul lui Flaubert. Ce bucurie în pretextul acesta care-ți îngadui e să vorbești despre un prieten. Nu lucruri noui — dar ale tale. Dar e așa de vast, Flaubert! A trebuit să fixez întâi, raportul între artist și mediu, până ajung la el. Dar iată șase pagini scrise. Foiletonul devine oribil de lung. Cine-l va mai publica, Doamne, cine-l va publica?

Evrika. Soluția e simplă. Am tăiat foiletonul în două, cum faci cu râmele, care totuși rămân vii. Și am intitulat introducerea — rămasă să existe de sine: Democrație și artă.

G. FUNDOIANU

Steaua

„Où sont les neiges d'antant?"

Cu steaua voastră de hârtie
Veniți din nou colindători,
S'o rezemați iar prin tereste,
Cu ochii lor tremurători. —

Și-n noapte, glasurile voastre,
Pornesc acelas cântec blând,
Dar porțile rămân închise,
Și voi plecați pe rând, pe rând.

Vă afundați în ceața deasă
Pe uliți triste și pustii,
Cu pași grei cu fața udă,
Sub spicul ploii argintii.

În tot orașul gol și mare
În van căutați, colindători,
Pe cei ce-odată strânși la geamuri,
Vă așteptau nerăbdători.

Acuma lumea e hursuză
Copiii numai cred în stele,
Iar pentru curțile bogate,
Voi sunteți lăcători de rele —

MIHAI MOȘANDREI

Pastel

Doarme noaptea pe coline
Ca o apă liniștită
De zefiruri adormită.
Plopu-și picură suspine.

Dorm și razele de lună
Peste pajiști miresmate,
Dorm păraiele culcate
Legănate 'n voie bună.

Flori de-argint închid petala
Sus pe cer și lăcrămează.—
Doar un crin plăpând visează
Adormindu-și blând sfiala.

Plopu-i văduv de suspine.
Iar de vânturi adormită,
Alintată, despletită,
Ca o apă liniștită,
Doarme noaptea pe coline.

LYA GEL.